

verdwijnen ze. We noemen die stroom nietszeggendheid geen feit. Aan de andere kant benoemen we iets ook als feit als het gebaseerd is op iets dat niet echt is gebeurd. Janneke veronderstelt iets, en constateert vervolgens het feit 'Pieter is attent'. Dit noemen we geen feit maar een illusie. Wanneer is er nu sprake van een feit? De mens is inventief en heeft instrumenten ontwikkeld om zeker te zijn over gebeurtenissen die we waarnemen. Als we in Amerika een foto hadden genomen was het duidelijk geweest wat de bedrijfsleider aan had. Instrumenten als foto-toestellen, telescopen, horloges, thermometers lijken ons dichter bij de feiten te brengen. Helaas is dit een illusie, zoals de dichter Bernlef prachtig verwoordt.

De werkelijkheid

Een met een elektronenmicroscop 300x vergrote babytand

Groeit uit tot een glinsterend hooggebergte

Het wit lijkt sneeuw tot lichtspikkels uiteengevlokt

Buiten ons gezichtsvermogen verdwijnen de omtrekken

Dreigen onze ogen de verbinding met het geheugen te verbreken

~ Bernlef/Kanttekeningen²⁵¹

Feiten zijn eigenlijk helemaal niet zo makkelijk te vinden. Ze zijn doorspekt van aannames, interpretaties, leugens, illusies, goede bedoelingen, vaagheden, waarden, blinde vlekken en hoop. Als dit zo gemakkelijk te constateren is, waarom hechten we dan eigenlijk zoveel waarde aan feiten? Omdat we als mens op zoek zijn naar een betekenisvol leven, selecteren we uit de willekeurige stroom van het leven gebeurtenissen die we feiten noemen. De grote valkuil is het verbinden van feiten met absolute **waarheid**, iets wat bijvoorbeeld wetenschappers, politici, accountants, doctors en managers maar al te graag doen. Feiten bestaan niet op zichzelf, maar zijn verbonden aan de waarde die mensen eraan toekennen. **Feiten** zijn betekenisgevende ankerpunten in ons anderszins zinloze bestaan. En daarmee zijn ze van onschatbare waarde.

Die onschatbare waarde van feiten komt tot stand omdat ze, als onderdeel van een verhaal, aanspraak doen op onze **poëtische verbeelding**. Het ligt in de aard van verhalen dat ze ons aanspreken. De Italiaanse filosoof Giambattista Vico (1668-1744) stelt dat poëtische beelden uit verhalen in staat zijn om gedenkwaardige ervaringen op treffende wijze te verdichten tot een beeld. Omdat dergelijke

251. Uit *Kanttekeningen* van Bernlef, p. 23